

Afmilitariser orkestret!

Upubliceret artikel, 20.2. 2007

Filmen "Rhythm is it" havde premiere for ikke længe siden. Det er en bevægende film om børn og unge, dans, musik, kunstnere i hverdagstøj og et symfoniorkester på vej ned fra elfenbenstårnet. 250 børn fra 25 forskellige lande uden nogen som helst sceneerfaring blev intensivt trænet af den engelske balletdanser og koreograf Royston Maldoom hen imod målet: at opføre Stravinskys 'Le Sacre du Printemps' med Berliner Filharmonikerne og deres chefdirigent Simon Rattle.

Titlen på filmen "Rhythm is it" viser helt tydeligt en foruroligende ting: filmen er fuld af rå ungdom, og man tænker mest på hormoner og de unges desperate ønske om at være cool, men at filmen egentlig handler om såkaldt "klassisk musik" og dans er tankevækkende overraskende. Jeg så filmen i fjernsynet i München og tog mig flere gange i at fælde en tåre af bevægelse. Disse teenagebørn med deres attituder! I starten en pissecool skepsis overfor de her tabervoksne og deres velmenende projekt. Alligevel mærker man filmen igennem børnenes stigende respekt overfor de superkompetente og engagerede voksne, der stod bag projektet. En respekt, der muliggør et fantastisk projekt, der kulminerer med et brag i Berlins Philharmonie d. 28. januar 2003. Den klassiske musiks koncertform, som børn møder i koncertsalen idag, er noget af det mest forældede man kan møde i kunsthver. Formen har ikke fornyet sig i over hundrede år. Overfor det vil jeg gerne sætte et par citater af Politikens filmanmelder Dorthe Hygum (der i øvrigt normalt anmelder rytmisk musik):

"At se og høre Berliner Filharmonikerne øve Stravinsky i hverdagstøj under ledelse af en passioneret dirigent med malende gestik giver en anden oplevelse, end hvis man havde overværet en hel koncert med fornemt påklædte musikere. Man bliver forelsket i pauker og tværføjter af at se nærbilleder af dem i denne sammenhæng."..... "Dirigenten fortæller, at rytmer har været centralt i hans liv, siden han fik et trommesæt som barn. Det er hans klare ambition at dele musikken med andre og ikke udelukkende med »erhvervsfolk og deres fruer«, som han siger. For ham betyder det meget, at Filharmonikerne i forbindelse med danseprojektet forlader elfenbenstårnet."

Forelsket i tværføjter. En dirigent, der startede med et trommesæt og nu er chefdirigent for et af verdens bedste orkestre. Og som ikke bryder sig om institutionens elfenbenstårn. Det er tanker, den opvoksede generation ikke forbinder med klassiske musikere og i særdeleshed ikke med symfoniorkestret. Hvad er der galt med de sortklædte musikere? Ikke at de er sortklædte. Det er koncertsituationens fastlåsthed og musikernes forhold til den musik, de spiller, det er galt med. Anmeldere, klassiske musikere, folk, der *ikke* kan lide klassisk musik, den klassiske musiks hengivne publikum – alle er vi blevet en del af vanen omkring den "klassiske musiks" opførelsespraksis: det slipseklædte segment, der drømmer om den ideelle Wiener Konzertverein-koncertsal, de pingvinklædte orkestermusikere, den høflige klappen, også når koncerten er ufed, hvidvinen i pausen, jakkesættene, accepten af kedelighed, en overalt sig bredende uvidenhed (anmeldere, publikum, journalister, medier) om kvalitet, repertoire, nuanceret fortolkningsrigdom – og moderne musik, der dorskt slæbes ind i denne museumsstemning og accepteres med den undskyldning, at det er "spændende", "interessant", "anderledes", eller accepteres med den undskyldning, at det har man ikke forstand på. Det sidste er også en undskyldning for at acceptere dårlig moderne musik, en tendens, der heldigvis er på retræte.

Jeg er som komponist og elsker af den såkaldt klassiske musik træt af den tilstand, der findes overalt, særligt i Danmark, hvor der ingenting gøres for at komme den adelige fims ved koncerterne til livs. Hvad er grunden til, at musikere skal optræde i kostumer fra Biedermeiertiden? Hvad er grunden til, at der er så lidt prøvetid i orkestrene, at en ægte forståelse af de værker der bliver spillet, sjældent opnåes? Orkestrene har lige prøvetid nok til at musikerne kan nå at lære at spille musikken, nodelæsende med tungen lige i munden, hvis man da ikke kender musikken fra tidligere. Hvordan, hvis man sammenligner med et godt sammenspillet rockorkester? Kunne man forestille sig at Rolling Stones kendte deres musik så dårligt, at de stod ubevægelige på scenen med næserne nede i et nodestativ? Det der gør, at

noget er fedt, at noget rykker, at der er “fest i gaden” er jo energien i, at musikerne smelter sammen med musikken – om det er rock’n roll eller modernistisk orkestermusik. Det gælder jo også teatret: det er en fuldstændig indiskutabel forudsætning for teaterkunsten, at de udførende kender indholdet i deres kunst så dybtgående, at de kan det udenad, ikke bare teksterne, men dybderne i værkerne. Hamlet, læsende sit manuskript med tungen lige i munden?... I et symfoniorkester er man så langt fra det dybtgående kendskab til det, man præsenterer for publikum, som det overhovedet er muligt. Man sætter sin lid til, at manden ved roret, dirigenten, har det dybtgående kendskab til den fælles fortolkning af værket, som man ikke selv har og heller ikke kan nå at få på 4, til tider kun 3 eller sågar 2 dage, og håber at han dirigerer så tydeligt, at man spiller sammen med de andre i orkestret. Der er ikke tid til andet. Dette skaber en stemning af stivhed og kedsomhed ved koncerterne.

Hvis man dertil så lægger Biedermeierkustumet, hvidvinen og den indifferente klappen, så har man den gode opskrift på tante-stemning.

Jeg vil gerne blæse til lyd for en nytænkning af den tunge institution:

1. Meget længere prøvetid og dermed færre koncerter. Ikke en koncert hver uge, som det er kotume, men hver anden. Til gengæld altid gentaget. 2 eller 3 gange. Spiller man svære eller nye værker tager man sig længere prøvetid.
2. Større budgetter til PR og formidling, særligt formidling af den nye energi fra nærværende orkesterrevolution, og en fortsættelse og intensivering af arbejdet med børn.
3. En total omdefinering af orkestermusikerens påklædning til koncerter. Forslag: farver (svarende til det, der er den klassiske musiks styrke: nuancerigdommen), uden dog at tage opmærksomheden fra musikken. Den bør på den anden side gennem revolutionen få kraft nok til at kunne hamle op med farverig påklædning. Ingen uniformering. Det er individer, kunstnere, der sidder og spiller.
4. Mere musik fra vores egen tid – ikke kun dansk, som orkestrene har pligt til – der til gengæld er så gennemprøvet, at det ikke længere er “interessant”, men slet og ret “fedt!!!”
5. Et grundigt arbejde med attituden, når der musiceres. Kropsbevidstheden skal være et parameter i ansættelsen af musikere og i arbejdet med musikken. Ikke at der skal “rockes og rulles”, men det bør give anledning til påtale at sidde og hænge med sin violin ved koncerter. Prøvearbejdet bør være så omfattende, at det at musicere ikke blot er “læsning”, men kommer til at involvere hele musikeren, hans/hendes bevidsthed, følelser og krop.
6. Man bliver nødt til at se på vilkårene for at være ansat i et symfoniorkester. Det burde ikke være muligt at blive siddende på en orkesterplads, når man i mange år har bevist, at man ikke kan spille rent mere, og at man ikke kan/vil høre det selv eller er ligeglad. Der findes for mange eksempler på dette. Kontrakten med orkestermusikere bør tages op til genforhandling med jævnlige mellemrum. Jeg mener ikke, at orkestermusikere ikke skal fastansættes, men jeg mener, at en forbliven på en given orkesterplads bør betinges mere, end den bliver det idag. nogle orkestermusikere glemmer, at de rent faktisk er kunstnere, ligesom skuespillere og balletdansere er det. Bl.a. fordi de ikke behandles som kunstnere. Man bør give musikerne prøveforhold, der gør det muligt for dem at udfolde sig som kunstnere. Og er man ansat som kunstner, bør man have ansættelsesvilkår som kunstner, hvilket også betyder, at man hele tiden har et ansvar for den helhed, man er en del af. Det handler også om at give orkestermusikerne deres værdighed tilbage.
8. Der skal laves eksperimenter med nye værker for symfoniorkester, der integrerer andre kunstarter (teater, film, recitation, arkitektur, elektronik) i symfoniorkestret, på den fede måde, med visioner for øje, ikke bare af pligt. Her ville det være en god idé at indrage kuratorer til at tegne projekter til orkestret.

Dette indlæg er ligeså politisk som det er et indlæg til musikere, orkesterchefer og bestyrelser. Jeg vil stærkt anbefale, at nogen går sammen om at gøre dette til et projekt, for noget må der gøres – en hel kunstgenre (orkestermusikkens) er ved at dø en langsom død af kunstnerisk impotens og tab af de unge generationer. Som måske i sidste ende vil betyde at man ikke vil lægge mærke til, hvis symfoniorkestrene i historisk fremtid ligeså stille bliver rent museum.

Thomas Agefeldt Olesen